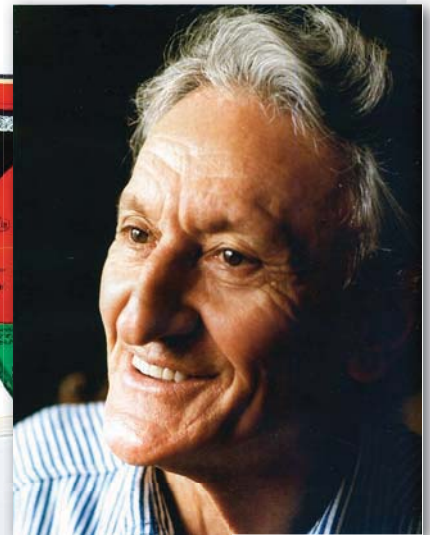

„Човек е дълго изречение, написано с много любов и вдъхновение, ала пълно с правописни грешки“.

Добрият магьосник на българската литература

На 24 октомври, точно на рождения ден на родния ни класик, в галерията на Българския културен институт в Прага, бе открита изложбата „Йордан Радичков на чешката театрална сцена“. Авторът на експозицията е д-р Ивана Сръбкова от Славянската библиотека към Народната библиотека в чешката столица, която представи уникален снимков и документален материал от театрални представления по пиеси на Радичков. Събитието бе уважено от българския посланик Лъчезар Петков, от д-р Дана Хронкова, изтъкнат литературен историк и преводач на българска художествена литература, от чешки и български почитатели на Радичковото творчество.

Премиерата на тази изложба е в далечната 1999 г. – според д-р Сръбкова, Йордан Радичков е сред най-обичаните и най-превеждани съвременни български писатели в Чехия, а самата тя е имала честта да направи интервю с него. Славянската библиотека може да предложи на читателите си повечето от произведенията му – както в оригинал, така и в превод. На разположение са и научно-литературни публикации за Радичков. Народната библиотека в Прага притежава ценен архив от фотоси и публикации, илюстриращи Радичковата популярност в Чехия, но настоящата изложба представи само малка част от богатия ѝ фонд, защото целта бе да се акцентира главно върху уникалните документи, свързани с присъствието на българския писател в чешкия театрален живот. Но „Не можеш да стъпиш два пъти в една и

Сладководумно и със задълбочени познания по темата се включи д-р Дана Хронкова

съща река – от създаването на експозицията са се променили много неща, продължи Ивана Сръбкова – Радичков вече не е между живите, както и неговата талантлива преводачка Хана Райнерова“. Радичковото творчество обаче остава актуално и днес – в него рамо до рамо живеят

и общуват между себе си природа, обикновени селски жители, животни и таласъми. Пиесите разказват за нашите съвременници, а техен задължителен атрибут е непрекъснатата се връзка с природата.

Централно място в експозицията, през която като опитен гид ни

д-р Ивана Ср̄б̄кова умело „преведе“ публиката през уникалната експозиция

Věta vyslovená na scéně se může stát výbušninou vhozenou do hlediště.

преведе д-р Ср̄б̄кова, бе отделено на портрета на Радичков, списък на неговите пиеси, поставяни на чешка сцена, както и на част от преведените на чешки негови творби.

През седемдесетте и осемдесетте години на миналия век пиесите на Радичков успешно се играят на най-добрите театрални сцени в Чехия – в Прага, Бърно, Либерец, Пилзен, Ческе Будейовице и Оломоуц. Театрите жънат успехи по фестивали на съвременната драматургия именно с Радичков, откриват с тях Дни на българската култура в Чехия. Къде е разковничето на този толкова голям интерес – според д-р Ср̄б̄кова: „В репертоара на чешките драматурзи всъщност не присъстваше битовата тема в такъв художествен мащаб и затова всеки театър, който искаше да покаже живота на простолюдието, посягаше към Радичков. „Лазарица“ (Lazařina), например, донесе голям успех и слава на актьора от бърненския театър „На Провазку“ Павел Затлоукал, който се представи с нея и на фестивала за моноспектакли в гр. Хеб“. Всъщност точно чрез тази пиеса чешкият театър открива творчеството на Йордан Радичков.

Вляво от централната витрина бе отделено място за „Януари“ (Sníh se smál až padal), чиято премиера в чешкия Народния театър е, символично, на 4.1.1975 г. В нея играят едни от най-обичаните и популярни тогава актьори – Ладислав Пешек, Франтишек Филиповски, Бохуш Захорски и

Иржи Совак. Д-р Ср̄б̄кова обърна внимание на театралните афиши, рецензиите, съпътстващи постановката и снимки от нея. Интересен беше фактът, че преводачът на пиесата, Милош Войта, променя финала на „Януари“, което не се приема добре от театралната критика. Следваха уникални кадри от „Суматоха“ (Mela), поставена от режисьора Карел Кршиж в гр. Либерец и в пражкия театър „Рококо“. Естествено, подобаващо място бе отделено и на „Опит за летене“ (Pokus o létání), единствена Радичкова пиеса, която тук, в Чехия, прекрачва ХХ век и се играе и в началото на ХХІ – през 2007 г. едноименната постановка е интерпретирана от известния чешки режисьор Ян Борна и се играе в пражкия театър „В Длоухе“. За първи път пиесата е играна през 1981 г. в Южночешкия театър, с гост-режисьор Петър Стойчев. Пет години по-късно, я поставя младият Ян Буриян, в момента директор на Народния театър.

Невъзможно е да се изброи всичко, което съдържа уникалната изложба, посветена на българския класик Йордан Радичков – тя просто трябва да се види! В края на представянето, д-р Ср̄б̄кова се обърна към младите преводачи с предизвикателство – да преведат отново пиесата „Януари“ и да възстановят оригиналния ѝ край. Дали някой ще прояви интерес, е въпрос на бъдещето!

Съвсем на място, сладкодумно и със задълбочени познания, по те-

мата за Радичковото присъствие в чешкия театрален живот се включи и д-р Дана Хронкова. Тя подчерта колко бързо Йордан Радичков се прославя по света със своето творчество – негови пиеси са играни на 16 сцени в Европа, творбите му са познати в 18 държави. Според д-р Хронкова, вероятно за това спомага дълбоката символика в творбите му, тяхната иносказателност и алегоричност. Сподели спомените си за първото поставяне на „Лазарица“ в Чехия – според Дана Хронкова заглавието е неуместно преведено на чешки като „Lazařina“. „Много по-точно би било „Lazariada“, продължи изтъкнатият литературен историк. Тази Радичкова пиеса е била приета като огромна парабол на тоталитаризма, поради което, некогашното българско посолство в Прага спира представленията. В своето кратко изказване д-р Хронкова не пропусна „Януари“, „Ние, вrabчетата“, „Опит за летене“ – все известни на чешката публика творби на българския класик.

След официалното откриване на изложбата, вечерта продължи с прожекция на документалния филм „Черказки хроники“ на режисьора Димитър Петков, представящ размислите на Радичков за родния край, детството, лова, природата, срещите му с по своему мъдри обикновени хора – все неща, от които писателят черпи вдъхновение за своите литературни творби. ◆